

Motion till riksdagen 2019/20:3487

av Patrik Jönsson m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2019/20:72 Riksrevisionens rapport om Trafikverkets upphandling av drift och underhåll av statliga vägar

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att frågan om längden på kontrakt för vägunderhåll bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att få bukt med orimligt låga anbud och strategisk budgivning i samband med Trafikverkets upphandling av drift och underhåll av statliga vägar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kompetensen inom upphandling vid Trafikverket bör säkerställas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav bör ställas på att Trafikverket internt tar del av hur det bästa distriktet arbetar med upphandling och tar fasta på det i framtida upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav bör ställas på att Trafikverket utvecklar ett fullgott system för enklare dokumentation för uppföljning av drifts- och underhållskontrakten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med att göra förfrågningsunderlagen mer välunderbyggda bör stärkas i syfte att minska tilläggsbeställningarna av s.k. ÄTA (ändrings-, tilläggs- och avgående arbeten) och MASA (mindre arbeten efter skriftligt avrop) och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringens skrivelse handlar om Riksrevisionens bedömning av Trafikverkets upphandling av drift och underhåll av statliga vägar samt regeringens bedömningar av Riksrevisionens iakttagelser. Regeringens bedömningar är alltför vaga och regeringens förslag till åtgärder är inte tillräckligt omfattande. Av skrivelsen framgår att kostnadsöverskridanden mellan upphandlade och slutförda kontrakt gällande basunderhåll för statliga vägar är orimligt stora, drygt 40 procent. Det måste åtgärdas. Flera insatser av mer verksam art behövs än det regeringen bedömer behövligt enligt Riksrevisionens rekommendationer.

På 1990-talet infördes successivt metoden att upphandla drift och underhållet av det statliga vägnätet. Genom att välja denna metod krävs stor kunskap om vägnätet och dess status, samt stor kunskap om att genomföra upphandlingar. Utan dessa kunskaper riskerar staten att upphandlingar blir avsevärt dyrare än vad som är budgeterat. Förutsägbarheten för kontraktets slutkostnad blir också låg. Det är inte hållbart för skattebetalarna eller för staten. I Riksrevisionens granskning utpekades flera brister, vissa tämligen allvarliga. Det framgår bl.a. att av de 47 granskade kontrakt (av totalt 109 stycken) hade 45 kontrakt en högre slutkostnad än det i anbudet angivna vid upphandlingstillfället. Vidare framgår att kostnadsavvikelse varierade mellan 0 och 200 procent samt att genomsnittsavvikelsen var 41 procent. Avvikelse för vinterväghållning var generellt lägre än avvikelse för drift och underhåll, där den genomsnittliga kostnadsavvikelsen var 57 procent. Endast fyra kontrakt pekade på en låg kostnadsavvikelse, mellan 0,2 och 8 procent. Det vinnande anbudets kontrakt med lägst summa behöver inte vid kontraktets sluttid bli det billigaste totalt sett.

Andra kostnadsdrivande faktorer är byte av projektledare, där det ofta blir dyrare om en projektledare försvinner och en ny eller nya tillkommer. Kostnadsavvikelse var 28 procent mindre om samma projektledare höll i ett kontrakt hela löptiden jämfört med om flera olika projektledare var involverade.

Det skiljer mycket i avvikelse beroende på vilket distrikt det rör sig om. Jämfört med distrikt Nord har övriga fyra underhållsdistrikt betydligt lägre kostnadsavvikelse, 91–136 procent mindre. Här menar vi att krav ska ställas på att Trafikverket internt ska ta del av hur det bästa distriktet arbetar med frågan och ta fasta på det i framtida upphandlingar. Det räcker inte att som regeringen uttrycker det "... behöver utveckla erfarenhetsåterföring". Vilket företag som vinner ett kontrakt spelar också stor roll. Entreprenörerna B och C (RRV:s benämning) har 71 respektive 76 procent mindre kostnadsavvikelse än leverantör A. Med denna kännedom behöver anbudslämnarens anbud granskas hårdare för att möjliggöra en bättre bedömning av ett kontraktets slutkostnad vid avtalad sluttid. Riksrevisionen lägger stort fokus på s.k. obalanserad budgivning. Mer verksamma åtgärder behöver sättas in från Trafikverkets sida för att minska detta problem. Kontraktslängden spelar in. Ju fler år som löper, desto högre är kostnadsavvikelsen. Här är det rimligt att väcka frågan om kortare kontrakt och/eller att avskaffa optionstiden.

Riksrevisionen påpekar stora brister i Trafikverkets datasystem men för också fram att stora förändringar gjorts för att förbättra dessa, samt att ett system med mätsedlar skapats för uppföljning. Besiktning av utförda arbeten utförs i vissa fall genom inköp av en extern konsult. Sverigedemokraterna menar att Trafikverket som förvaltare av anläggningen borde genomföra denna verksamhet i egen regi. Granskningen visar på

brister i erfarenhetsutbyte vid byte av projektledare, vilket i sig ökar kostnadsavvikelserna.

Slutligen kan vi konstatera att det skulle finnas fördelar om staten bedrev en mindre del av basunderhållet i egen regi. Genom detta uppstår möjligheten att jämföra kostnaderna mellan upphandlad drift/underhåll kontra underhåll i egen regi. Därmed kan man på ett enklare sätt se rimligheten i lagda anbud. Möjligheten att rekrytera projektledare med hög kompetens och erfarenhet inom verket genom internrekrytering stärks, och en ytterligare fördel blir att kostnader som uppstår för att genomgå anbudsförfarande försvinner på dessa områden. Härav ser vi en rimlighet i att frågan utreds.

För att få ut så mycket drift, underhåll och vinterväghållning som möjligt står Sverigedemokraterna bakom Riksrevisionens förslag till åtgärder. Vi anser dessutom att ytterligare åtgärder måste till för att förbättra Trafikverkets upphandlingar av drift och underhåll av statliga vägar.

Sverigedemokraterna anser därför att regeringen, utöver Riksrevisionens föreslagna åtgärder till regeringen och Trafikverket, ska se till att

- frågan om längden på kontrakt för vägunderhåll utreds
- åtgärder vidtas för att få bukt med orimligt låga anbud och strategisk budgivning vid Trafikverkets upphandling av drift och underhåll av statliga vägar
- kompetensen inom upphandling i Trafikverket säkerställs
- krav ställs på att Trafikverket internt tar del av hur det bästa distriktet arbetar med upphandling och tar fasta på det i framtida upphandlingar
- krav ställs på att Trafikverket utvecklar ett fullgott system för enklare dokumentation för uppföljning av drift- och underhållskontrakten
- arbetet med att göra förfrågningsunderlagen mer välunderbyggda stärks i syfte att minska tilläggsbeställningarna av s.k. ÄTA och MASA.

Patrik Jönsson (SD)

Thomas Morell (SD)

Jimmy Ståhl (SD)